

Kdo jsou „zahraniční bojovníci“ a proč představují pro Evropu bezpečnostní hrozbu?

Michaela Kolářová

Analytička think-tanku Evropské hodnoty

Think-tank Evropské hodnoty je nevládní instituce, která prosazuje zvyšování politické kultury v České republice i na evropské úrovni.

V poslední době se v západních médiích objevují alarmující zprávy o velkém množství evropských občanů nebo držitelů evropských pasů, kteří odcházejí bojovat do syrské občanské války, která už se přelila do sousedního Iráku a ohrožuje stabilitu i dalších zemí v regionu. Tito lidé bývají nazýváni „zahraniční bojovníci“ (angl. foreign fighters) a političtí představitelé i bezpečnostní experti je považují za jednu z největších současných hrozeb pro vnitřní bezpečnost Evropské unie (EU). Mluvíme-li o zahraničních bojovnících v tomto kontextu, máme na mysli zástupce evropských muslimských komunit, kteří odcházejí válčit do některého z blízkovýchodních ozbrojených konfliktů, aby tam po boku svých souvěrců bojovali za to, co nazývají obranou islámu proti nevěřícím. A přesto, že se z historického hlediska fenomén zahraničních bojovníků neomezuje jenom na příslušníky muslimských komunit, jsou nyní zahraniční bojovníci z řad muslimů nejrozšířenějšími představiteli tohoto jevu.

Téma „zahraničních bojovníků“ je v odborné literatuře málo studovaným úkazem a dlouhou dobu stálo na okraji akademického i společenského zájmu. Politologická literatura nedisponuje žádnou jednotně přijímanou definicí toho, kdo je „zahraničním bojovníkem“.^[1] David Malet, který se tímto fenoménem ve svých odborných publikacích zabývá, definuje „zahraničního bojovníka“ jako osobu, která „není občanem státu, v němž se konflikt odehrává, ale během občanské války se k povstání připojuje.“^[2] Thomas Hegghammer, norský odborník na militantní islamismus, navazuje na tuto stručnou definici a dále ji specifikuje: podle něj je zahraniční bojovník jedinec, „který (1) se připojil k povstání a bojuje v něm, (2) nemá ani občanství státu, v němž se konflikt odehrává, ani příbuzenské vazby na jeho válčící strany, (3) není součástí žádné oficiální vojenské organizace a (4) je neplacený.“^[3] Body tři a čtyři jsou obzvláště důležité, protože odlišují zahraniční bojovníky například od šíitských militantů, kteří přicházejí ze zahraničí bojovat za syrský režim Bašára Asada. Ti mají zpravidla podporu státu a bojují v konfliktu za zájmy Íránu nebo libanonského Hizballáhu.

Data uvádějí, že do syrského povstání proti Bašáru Asadovi odešlo bojovat více než 11,000 ^[4] zahraničních bojovníků z celého světa a okolo 3,000^[5] z nich pochází z některé evropské země. Nejvíce zástupců má mezi zahraničními bojovníky v Sýrii Francie, Velká Británie, Německo, Belgie a Nizozemí, přičemž celkově tvoří Evropané nejméně 18 % všech zahraničních bojovníků v Sýrii.^[6] Proč ale tito lidé představují pro Evropu tak velké bezpečnostní riziko, když bojují v konfliktu, který se odehrává relativně daleko od hranic EU?

Jak Thomas Hegghammer upozorňuje, dobrovolné zapojení do válečného konfliktu bývá odrazovým můstkem pro ještě extrémnější formy násilí. Když se totiž radikalizují muslimové žijící na Západě, obvykle hned nepáchají teroristické útoky v některé západní zemi, ale odcházejí nejprve do válkou zmítané oblasti jako Irák nebo Afghánistán. Faktem je, že většina dnešních nadnárodních džihádistic-
kých skupin vznikla jako vedlejší produkt mobilizace zahraničních bojovníků.^[7] Tento fenomén a islámský terorismus jsou tedy vzájemně úzce provázány díky ideologii, která oba jevy propojuje. Ta se neomezuje jenom na válečnou zónu samotnou, ale má globální rozsah a představuje nebezpečí pro

celou západní civilizaci.

Ověřitelných dat je sice málo, ale podle dostupných informací se zahraniční bojovníci přicházející z Evropy nejčastěji připojují ke skupině *Džabhát al-Nusra*, syrské odnoži al-Káidy, nebo k organizaci *Islámský stát* (IS, dříve nazývaný „Islámský stát v Iráku a Sýrii“, tzv. ISIS nebo ISIL),^[8] které se al-Káida zřekla kvůli její excesivní brutalitě vůči ostatním muslimům.^[9]

Pro obě organizace je charakteristický militantní sunnitský radikalismus stojící na ideologii tzv. džihádistického salafismu. *Salafija* je myšlenkový proud v rámci islámu, který usiluje o jeho obrodu. Toto reformní hnutí vzniklo na přelomu 19. a 20. století jako reakce na úpadek muslimských společenství a má mnoho podob, od apolitické a nenásilné až po militantní džihádismus. Ve všech případech jde o snahu o návrat ke kořenům islámu z doby proroka Mohameda a jeho přímých nástupců, prvních čtyř pravověrných chalífů. Jenom jejich příklad je hodný následování a vše, co bylo do islámu zahrnuto později, je považováno za nebezpečnou inovaci, která narušuje boží přikázání. Jedinými zdroji pravé víry jsou proto pouze Korán a Sunna, tzn. hadíthy, v nichž jsou zapsána slova a činy proroka Mohameda a jeho společníků. Jednotlivé proudy salafismu se však liší v představě, jakým způsobem by této obrody mělo být dosaženo.^[10] Džihádisté věří, že islám je v ohrožení a jediným způsobem obrany je porážka všech, kdo jej ohrožují, pomocí násilí. Protože podle svého přesvědčení bojují za záchranu islámu, jedná se o tzv. obranný džihád, který je individuální povinností každého jednotlivce a není k němu potřeba souhlasu žádné autority. Nepřítele, který ohrožuje autenticitu islámu, představují kromě všech náboženských „herezí“ také zkorumpované vládní režimy muslimských zemí poplatné Západu, a především pak Západ samotný, jelikož svou politickou mocí, již v muslimském světě uplatňuje, brání ustavení pravého muslimského státu. Pro džihádistické salafisty je svět rozdělen na blízkého nepřítele, kterým jsou místní „nevěřící“ režimy, a na vzdáleného nepřítele, za nějž je považována západní civilizace jako celek. Absolutním cílem je pak porážka všech „nevěřících“ (arab. *kufr*) a ustanovení panislámského chalífátu pod nadvládou šarí’i. Proto tedy bojují na všech frontách, jejich bojiště je globální a státní hranice nemají v jejich ideologii žádný význam.^[11]

Tito extremisté představují nebezpečí nejenom pro Západ, ale i pro ostatní muslimy, kteří nenásledují jejich ideologii, jako jsou např. příslušníci islámských sekt šíitů nebo alawitů. Ti jsou kvůli svému „odpadlictví“ považováni za *kufr* a tedy za legitimní cíl džihádu. Radikální ideologie globálního džihádu si v muslimském světě získává stále nové příznivce, a to i mezi muslimy žijícími v Evropě.

Reálná hrozba

Absolutní cílem radikálů je ustavení islámského chalífátu napříč celým muslimským světem a ještě dále za použití násilí. V jedné z reportáží natočených zpravodajským kanálem *VICE* hrozí bojovník Islámského státu, že vztyčí „Alláhovu vlajku“ nad americkým Bílým domem.^[12] V jiném prohlášení, zachycujícím

cím německého občana bojujícího s největší pravděpodobností v Sýrii pod standartou IS, vyhrožuje tento konvertita k islámu, že vyhodí do vzduchu americké sklady jaderných zbraní, které se nacházejí v blízkosti německého města Koblenz.[\[13\]](#) O tom, že tyto výhrůžky nejsou plané, jsme se přesvědčili letos v květnu, kdy francouzský občan a navrátilcec ze syrské války Mehdi Nemmouche spáchal útok na židovské muzeum v Bruselu,[\[14\]](#) jemuž padli za oběť 4 lidé.[\[15\]](#) Zbraně nalezené u útočnicka byly zabaleny do vlajky Islámského státu.[\[16\]](#)

V době, kdy si v EU užíváme výsad volného pohybu osob v rámci Schengenského prostoru, hrozí reálné nebezpečí teroristického útoku kterémukoliv členskému státu včetně České republiky. Německý extremist, který se vracel z válečné zóny v Sýrii, byl v dubnu zadržen na pražském letišti Václava Havla. Posléze byl vydán do Německa a obviněn z členství v teroristické organizaci.[\[17\]](#)

Tajné služby evropských zemí mají proto se zahraničními bojovníky plné ruce práce. Více jak polovinu všech vyšetřování protiteroristické jednotky britské tajné služby MI5 zaberou právě navrátilci ze Sýrie.[\[18\]](#) Ze 400 britských zahraničních bojovníků se jich už více jak polovina vrátila zpátky domů a počet zadržených džihádistů v Británii roste. MI5 se už podařilo zmařit minimálně jeden plánovaný teroristický útok.[\[19\]](#)

Také Francie se snaží proti radikálům tvrdě zakročit. Nedávno byli tři francouzští občané odsouzeni k trestu odnětí svobody od 3 do 5 let na základě obvinění z osnování terorismu, a to ještě předtím, než do Sýrie vůbec odcestovali.[\[20\]](#) Zabránit budoucím džihádistům odcestovat do válečné zóny zůstává tou nejúčinnější obrannou strategií před jejich další radikalizací. Proto Francie spolu s dalšími evropskými zeměmi, jež se nejvíce potýkají s odchodem zahraničních bojovníků, zvažují, že zavedou zákon umožňující uvalit na vybrané jedince zákaz cestování na půl roku s možností opakovaného prodloužení. V rámci této iniciativy přijalo devět členských zemí EU[\[21\]](#) akční plán, jak identifikovat lidi chystající se do Sýrie nebo Iráku odcestovat, a jak jim případně po návratu zabránit v páchání teroristických operací.[\[22\]](#)

Součástí dalších preemptivních opatření je i snaha šířit povědomí o projevech a prvních známkách radikalizace, aby byli rodiče a rodinní příslušníci schopní rozpoznat, že se jejich blízcí radikalizují. Za tímto účelem mohou využít speciální pohotovostní linky a uvědomit o podezřelém chování policii nebo pracovníky hraničních kontrol.[\[23\]](#) V některých případech totiž do Sýrie odcházejí mladiství, kteří ještě ani nedosáhli plnoletosti. K patrně nejmladším džihádistům, již opustili Evropu, aby se zapojili do bojů v Sýrii, patří dva 15letí chlapi z francouzského Toulouse.[\[24\]](#)

IS zatím bojuje jenom na frontě v Sýrii a Iráku, ale je potřeba si uvědomit, že jeho ideologie přímo ohrožuje i naši bezpečnost v Evropě. Mohlo by se zdát, že jedinou strategií Islámského státu je bezbřehé zabíjení všech, koho považují za nepřítel své ideologie, ale opak je pravdou. IS se velmi snaží, aby pro svoji džihádistickou ideu získal co nejvíce sympatizantů nejen z řad místních ale i mezi muslimy žijícími na Západě. Kromě kruté pozemní války je v plném proudu i ideologická bitva o „srdce

a myslí“ ostatních muslimů, k čemuž IS slouží velmi dobře promyšlená a sofistikovaná PR strategie. Skrze svou mediální síť *Al Hayat* distribuují po internetu náborová videa a další propagační materiály v HD kvalitě a anglickém nebo jiném evropském jazyce, snažíce se oslovit co nejvíce mudžahedínů ze Západu.[\[25\]](#)

[\[1\]](#) Thomas Hegghammer, “The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad,” *International Security* 35, 3 (2010/2011): 54.

[\[2\]](#) David Malet, *Foreign Fighters: Transnational Identity in Civic Conflicts* (New York: Oxford University Press, 2013): 9.

[\[3\]](#) Hegghammer, “The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad,” 57-58.

[\[4\]](#) The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence, “ICSR Insight: Up to 11,000 Foreign Fighters in Syria; Steep Rise among Western Europeans,” [cited 20 September 2014] <http://icsr.info/2013/12/icsr-insight-11000-foreign-fighters-syria-steep-rise-among-western-europeans/>.

[\[5\]](#) Lachlan Carmichael, “3,000 European Jihadists’ Now in Syria, Iraq,” *Yahoo! News*, 23 September 2014, [cited 24 September 2014] <http://news.yahoo.com/3-000-european-jihadis-now-syria-iraq-eu-170001100.html>.

[\[6\]](#) The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence, “ICSR Insight: Up to 11,000 Foreign Fighters in Syria; Steep Rise among Western Europeans”.

[\[7\]](#) Hegghammer, “The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad,” 53.

[\[8\]](#) The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence, “ICSR Insight: Up to 11,000 Foreign Fighters in Syria; Steep Rise among Western Europeans”.

[\[9\]](#) Graeme Baker, “The Fierce Ambition of ISIL’s Baghdadi” *Al-Jazeera*, 15 June 2014, [cited 20 September 2014] <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/fierce-ambition-isil-baghdadi-2014612142242188464.html>.

[\[10\]](#) Quintan Wiktorowicz, “Anatomy of the Salafi Movement”, *Studies in Conflict and Terrorism* 29 (2006): 207-209.

[\[11\]](#) Marc Sageman, *Understanding Terror Networks* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2004): 1-3.

[\[12\]](#) Medyan Dairieh, *The Islamic State (Part I)*, (VICE News, 13 August 2014) <https://news.vice.com/video/the-islamic-state-part-1>.

[\[13\]](#) Soeren Kern, “Holy War Arrives in Germany,” *The Gatestone Institute*, 10 August 2014, [cited 20 September 2014] <http://www.gatestoneinstitute.org/4590/germany-jihad>.

[\[14\]](#) Anne Penketh, “French Suspect in Brussels Jewish Museum Attack Spent Year in Syria,” *The Guardian*, 1 June 2014, [cited 20 September 2014] <http://www.theguardian.com/world/2014/jun/01/french-suspect-brussels-jewish-museum-attack-syria>.

[\[15\]](#) “Brussels Jewish Museum Killings: Fourth Victim Dies,” *BBC News*, 6 June 2014, [cited 20 September 2014] <http://www.bbc.com/news/world-europe-27733876>.

[\[16\]](#) Penketh, “French Suspect in Brussels Jewish Museum Attack Spent Year in Syria”.

[\[17\]](#) Oliver Jahn, “V Praze zadržený islamista byl obviněn z terorismu”, *Echo24.cz*, 12 Červen 2014, [cited 20 September 2014] <http://echo24.cz/a/w9gac/v-praze-zadrzeny-islamista-byl-obvinen-z-terorismu>.

[\[18\]](#) Sam Jones, “MI5 Focuses on British Jihadists Returning from Syria”, *The Financial Times*, 14 March 2014, [cited 20 September 2014] <http://www.ft.com/cms/s/0/79a998e0-ab69-11e3-aad9-00144feab7de.html#axzz3AfBHSdqt>.

[\[19\]](#) Ibid.

[\[20\]](#) Alissa Rubin, “Fearing Converts to Terrorism, France Intercepts Citizens Bound for Syria”, *The New York Times*, 2 June 2014, [cited 20 September 2014] http://www.nytimes.com/2014/06/03/world/europe/france-intercepts-jihadis-bound-for-syria.html?_r=0.

[\[21\]](#) Jedná se Francii, Velkou Británií, Německo, Belgií, Nizozemsko, Švédsko, Dánsko, Španělsko a Itálií.

[\[22\]](#) „France Proposes Anti-Terrorists Travel Bans”, *BBC News*, 9 July 2014, [cited 20 September 2014] <http://www.bbc.com/news/world-europe-28231947>?

utm_source=Sailthru&utm_medium=email&utm_term=*Morning+Brief&utm_campaign=2014_MorningBrief+7.10.14.

[23] Rubin, "Fearing Converts to Terrorism, France Intercepts Citizens Bound for Syria"; Radicalisation Awareness Network, "High Level Conference Discussion Paper," June 2014, [cited 20 September 2014] http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/docs/hlc-discussion-paper_en.pdf.

[24] Soeren Kern, "European Jihadists in Syria: More and Younger," *The Gatestone Institute*, 23 January 2014, [cited 20 September 2014] <http://www.gatestoneinstitute.org/4139/european-jihadists-syria#>.

[25] Olivia Becker, "ISIS Has a Really Slick and Sophisticated Media Department," *VICE News*, 12 July 2014, [cited 20 September 2014] https://news.vice.com/article/isis-has-a-really-slick-and-sophisticated-media-department?utm_source=vicenewsfb; Medyan Dairieh, *The Islamic State (Part II)*, (VICE News, 13 August 2014) <https://news.vice.com/video/the-islamic-state-part-2>.

© **Evropské hodnoty o.s. 2014**

Think-tank Evropské hodnoty je nevládní instituce, která prosazuje zvyšování politické kultury v České republice i na evropské úrovni.

Politikům předkládáme odborná doporučení a systematicky sledujeme a hodnotíme jejich práci. Za základní prvky vysoké politické kultury považujeme aktivní občany, zodpovědné politiky a soudržnou společnost, která sdílí hodnoty svobody a demokracie.

Od roku 2005 se jako nevládní nezisková organizace, která není spojena s žádnou politickou stranou, věnujeme výzkumné a vzdělávací činnosti. Vedle vydávání odborných publikací a komentářů pro média, pořádáme konference, semináře a školení pro odbornou i širší veřejnost. Na svých akcích zprostředkováváme dialog mezi politiky, odborníky, novináři, podnikateli i studenty.

ODPOVĚDNÉ VLÁDNUTÍ • SEBEVĚDOMÝ ZÁPAD • EVROPSKÁ INTEGRACE

VNITŘNÍ BEZPEČNOST • VITÁLNÍ EKONOMIKA

THINK-TANK EVROPSKÉ HODNOTY

Vltavská 12, 150 00 Praha 5

+420 210 088 877

info@evropskehodnoty.cz

www.evropskehodnoty.cz

facebook.com/Evropskehodnoty